

VEREENIGING
VOOR PENNINGKUNST
TE AMSTERDAM

TWAALFDE
JAARVERSLAG
1937

V E R E E N I G I N G V O O R P E N N I N G K U N S T .

A G E N D A .

voor de J a a r v e r g a d e r i n g.

op Donderdag 5 Mei 1938 te 11 $\frac{1}{2}$ ure v.m. te

s'Gravenhage in "Pulchri Studio"

---

1. Opening door den Voorzitter.
  2. Notulen der vorige Jaarvergadering.
  3. Uitbrengen door den Secretaris van het verslag oyer het
twaalfde vereenigingsjaar 1937.
  4. Rekening en verantwoording van den Penningmeester.
  5. Benoeming van drie Bestuursleden in de plaats van de Heeren
Brinkgreve, Staring en von Weiler, aan de beurt van aftreden,
doch herkiesbaar.
  6. Benoeming van een kascommissie.
  7. Begrooting en werkplan voor 1938.
  8. Mededeeling van het Bestuur.
  9. Rondvraag.
  10. Sluiting.
-

V E R E E N I G I N G V O O R P E N N I N G K U N S T .

Den Haag, April 1938.

Aan de Leden.

L.S.,

Het Bestuur heeft besloten den eersten penning van dit jaar een herinneringspenning te doen zijn op het 40 jarig regeeringsjubileum van H.M. de Koningin op 6 September a.s..

Om de grootst mogelijke zekerheid te hebben dat deze penning, ook wat de opvatting van den kunstenaar betreft, het onderwerp waardig zij, heeft het Bestuur besloten een meervoudige opdracht te geven aan 3 beeldhouwers, t.w. de Heeren: Termote, van Hall, en Andriessen, die werden uitgenoodigd ontwerpen van dezen penning in te leveren.

De Penningraad zal op de Bestuursvergadering, voorafgaande aan de Jaarvergadering, uit de drie ingekomen ontwerpen zijn keuze bepalen en de uitslag in de pers bekend maken. De penning, vervaardigd naar het gekozen ontwerp, zal in de eerste week van September den leden worden toegezonden.

Het Bestuur verzoekt de leden vriendelijk het bedrag der contributie over het jaar 1938 ad fl. 5.-- (voor Ned. Indië en Buitenland fl. 6.--) vóór 15 Mei a.s. op de girorekening no. 96820 van den Secretaris Penningmeester, den Heer A.O. van Kerkwijk, Nassaulaan 22 Den Haag, te willen overschrijven.

VEREENIGING
VOOR PENNINGKUNST
TE AMSTERDAM

TWAALFDE
JAARVERSLAG
1937

BESTUUR

C. G. VATTIER KRAANE,	Voorzitter
A. O. VAN KERKWIJK,	Secretaris-Penningmeester
Dr. M. R. J. BRINKGREVE	} Leden
Dr. M. A. EVELEIN	
Mr. J. F. VAN ROYEN	
Mr. A. STARING	
Jhr. Ir. A. C. VON WEILER	

PENNINGRAAD

A. O. VAN KERKWIJK
Mr. J. F. VAN ROYEN
Mr. A. STARING
Jhr. Ir. A. C. VON WEILER

SECRETARIAAT

NASSAULAAN 22 — 's-GRAVENHAGE
GIRONUMMER DER VEREENIGING 96820

PLAAT I

1e Penning 1937 Ontw.: Prof. O. Wenckebach

2e Penning 1937 Ontw.: Toon Dupuis †

JAARVERSLAG VAN DE VEREENIGING VOOR PENNINGKUNST

1937

In het afgelopen Vereenigingsjaar zijn aan de leden toegezonden een tweetal portretpenningen. De eerste, ontworpen door Prof. Oswald Wenckebach, herdenkt de groote verdiensten van Jhr. Mr. B. C. de Jonge voor Nederlandsch-Indië als Gouverneur-Generaal van 1931 tot 1936. De penning vertoont op de voorzijde het naar rechts gewende borstbeeld van den oud-Gouverneur-Generaal op 62-jarigen leeftijd en beelddt op de keerzijde zijn familiewapen af. De tweede penning, het laatste werk van den overleden beeldhouwer-medailleur Toon Dupuis, brengt hulde aan Jhr. Dr. J. Loudon, gezant te Parijs, oud-minister van Buitenlandsche Zaken van 1913—1918. Deze penning verbeelddt op de voorzijde het naar links gewende borstbeeld van Jhr. Loudon, terwijl een 4-regelig opschrift op de keerzijde melding maakt van de groote verdiensten van den afgebeelden staatsman voor zijn vaderland.

Moest in het voorgaande Jaarverslag melding gemaakt worden van het gevoelige verlies, dat de medailleerkunst geleden had door het overlijden van den Haarlemschen beeldhouwer-medailleur Louis J. Vreugde, thans moeten we helaas den nieuwen zwaren slag vermelden, die de Nederlandsche penningkunst getroffen heeft, door den dood op 14 October van Toon Dupuis. In dit Jaarverslag is een kort levensbericht van Dupuis opgenomen.

Op de 13 Mei 1937 in Pulchri Studio te 's-Gravenhage gehouden Jaarvergadering werden de Voorzitter en de Secretaris-Penningmeester, aan de beurt van aftreden, herkozen.

In die vergadering werd tevens besloten om te trachten door het bezoeken, door onze leden onder deskundige leiding, van openbare verzamelingen van penningen (b.v. Koninkrijk Penningkabinet, Friesch Genootschap enz.) en zoo mogelijk ook van particuliere collecties, de belangstelling onzer leden meer op te wekken en hen nader met elkander bekend te maken, waardoor tevens gehoopt werd het aantal leden te vergrooten. Op nader te bepalen datum zal dit jaar, als eerste poging, door de leden een bezoek worden gebracht aan de fabriek van de Kon. Begeer te Voorschoten, om hun het ontstaan van den penning duidelijk te maken.

Met de uitwerking van het plan tot het uitgeven van een reeks penningen, betrekking hebbende op onze koloniale geschiedenis, die belangrijke gebeurtenissen uit die geschiedenis zullen herdenken en hulde zullen brengen aan onze verdienstelijke gouverneurs-generaal en legeraanvoerders in Oost- en West-Indië, waarvan in het voorgaande Jaarverslag melding is gemaakt, is Dr. Brinkgreve, daarmee door het Bestuur belast, voortgegaan.

In het volgend Jaarverslag hopen wij in staat te zijn over zijne bemoeiingen nadere mededeelingen te kunnen doen.

Sloten wij het voorgaande Vereenigingsjaar met een nadeelig saldo van *f* 349.05, door bezuinigen zijn wij er in geslaagd het jaar 1937 met een voordeelig saldo van *f* 199.91 te eindigen.

Bij het verschijnen van ons voorgaande Jaarverslag telde de vereeniging 348 leden. Door overlijden en bedanken verloren wij 27 leden, terwijl 28 nieuwe leden, waaronder 16 uit Nederlandsch-Indië, tot de Vereeniging toetraden.

Beginnen we dit nieuwe vereenigingsjaar heel wat beter dan het voorgaande, toen we een verlies van 34 leden hadden te melden, toch moeten wij onzen leden ook thans weer met den meesten aandrang verzoeken om, door het meer bekend maken onzer Vereeniging in den kring hunner bekenden, te trachten het aantal leden uit te breiden, opdat ons Bestuur in staat zal zijn om de taak, die het zich heeft opgelegd: meer belangstelling voor de moderne medaille te wekken, zoo goed mogelijk te kunnen uitvoeren.

F.I.D.E.M.

Ter gelegenheid van het eerste Internationale Congres van Penningfabrikanten, dat in begin October van het vorige jaar te Parijs werd gehouden en waar een groot aantal fabrikanten van gedenkpenningen uit verschillende landen aanwezig was, is, op initiatief van den Heer Fisch, fabrikant te Brussel, een internationale federatie gesticht, genaamd: „Fédération internationale des Editeurs de médailles" of verkort: F.I.D.E.M.

Om het ideale doel van deze federatie, nl. den herinneringspenning in steeds wijder kring bekend te maken, te verwezenlijken, werd o.m. besloten een drie-maandelijksch tijdschrift uit te geven, waarin, behalve artikelen op het gebied der penningkunst, ook zullen worden opgenomen de omschrijving met afbeeldingen van de meest interessante penningen, welke in dit tijdvak, in die landen, waarvan vertegenwoordigende fabrikanten zich bij de federatie hebben aangesloten, zijn verschenen.

De abonnementsprijs zal waarschijnlijk 50 francs (plm. f 3,—) per jaar bedragen.

Ongetwijfeld zullen vele penning-liefhebbers de aanstaande verschijning van dit tijdschrift met vreugde begroeten, omdat hierdoor voor hen de mogelijkheid geopend wordt, hun verzameling met fraaie buitenlandsche penningen te verrijken, terwijl daarenboven de artikelen een welkome aanvulling zullen zijn op de nog veel te schaarsche litteratuur op het gebied der penningkunst.

Wij heeten dus de federatie van harte welkom en spreken de hoop uit, dat haar werkzaamheden tot voordeel mogen strekken van deze kunst, die ons zoo na aan het hart ligt.

Het Bestuur.

REKENING EN VERANTWOORDING

ONTVANGSTEN			
Saldo 31 December 1936	f	100	43
Contributies 1937	"	1.935	50
Achterstallige contributies 1928—'36	"	96	—
Verkoop penningen 1926—1936	"	42	50
		f	2.174 43

OVERZICHT DER

DEBET			
1 Jan. 1937	Saldo	f	295 08
31 Dec. 1937	Overgebracht van exploitatierekening	"	250 —
31 Dec. 1937	Rente Nutsspaarbank 1937	"	14 99
		f	560 07

VAN DEN PENNINGMEESTER OVER 1937

UITGAVEN			
Jaarverslagen 1936	f	156	97
Honoraria Kunstenaars	"	400	—
Inrichtingskosten 1e- en 2e penning 1937	"	350	—
Afslagen 1e en 2e penning 1937	"	625	40
Penningen 1926—1936.	"	12	—
Drukwerk	"	64	95
Cliché's	"	55	23
Porti	"	130	21
Incassokosten	"	5	28
Invoerrechten	"	52	75
Algemeene Onkosten	"	21	30
Overgebracht naar kapitaalsrekening.	"	250	—
Saldo 31 Dec. 1937	"	50	34
	f	2.174	43

KAPITAALSREKENING

CREDIT			
31 Dec. 1937	Saldo.	f	560 07
		f	560 07

's-GRAVENHAGE, 31 December 1937.

De Secretaris-Penningmeester,
A. O. VAN KERKWIJK.

BIJ HET VIJFDE EEUWFEEST VAN DE MEDAILLE 1438-1938

DOOR HUIB LUNS

Duizenden defileeren jaarlijks te Florence voor de schilderijen van Benozzo Gozzoli in de kleine kapel van het palazzo Medici-Ricardi. Of is het beter te zeggen dat die duizenden den optocht der drie koningen voor zich doen defileeren? Zij worden dan steeds getroffen door den fieren oosterling die, met gebruid gelaat, in rijke kleedij, den negerkoning figureert.

Velen weten niet dat die oosterling, dezelfde dien zij te Rome in een der „appartamenti Borgia" in het Vaticaan op Pinturicchio's fresco van St. Catharina, op een wit paard gezeten kunnen bewonderen, de byzantijnsche Keizer Johannes Paleologus is.

Op 8 Februari 1438 hadden de Venetianen den indrukwekkenden oosterschen vorst met een gevolg van 21 Grieksche prelaten, van af de pauselijke galeien van Eugenius IV, aan land zien gaan.

De genoemde kunstwerken getuigen er van, hoe die gebeurtenis, ook door de weidsche pracht van het schouwspel, op de verbeelding der Italianen had gewerkt. Politiek en religieus was die gebeurtenis er overigens een van den allereersten rang. Politiek moge de Basileus, die het met de Turken steeds moeilijker kreeg, naar een bondgenootschap met, en naar hulp van, het westen hebben uitgezien, een congres tot hereeniging der christelijke kerken, als zich te Ferrare ging openen, bracht een gebeurtenis in zicht, die als een lang verbeide in de Christenheid te beschouwen is.

Toen de pest het uit Ferrare verjoeg, of toen de kosten voor Ferrare te hoog liepen, verhuisde het Concilie onder voorzitterschap van den genoemden florentijnschen Paus naar Florence, waar op 6 Juli 1439 het decreet der geestelijke hereeniging van Oost en West plechtig werd voorgelezen in de Santa Maria in Fiori.

Bleek dit decreet niet levensvatbaar, en de hereeniging een vrome wensch tot op den dag van heden, d.i. 500 jaar later, dan bleef de wereld als een overigens kleine vergoeding: de geboorte van den gietpenning waarvan wij nu het vijfde eeuwfeest kunnen, en, in dit jaarverslag zeker, moeten herdenken.

Een schilder, door Vasari ten onrechte Vittore Pisano, maar door ons Antonio Pisanello genoemd, nam in 1438 de gedachte op van een goudsmid, die een halve eeuw vroeger ter eere van Heraclius en tot glorie van het Kruis een vreemden penning, die eerder op een zegel gelek, had gemaakt, toen hij, in herinnering aan de groote gebeurtenis waarvan hij getuige was geweest, de beroemde medaille modelleerde, die hij signeerde opus. Pisani. pictoris. Deze kunstenaar, een der aantrekkelijkste onder de aantrekkelijke, en een der raadselachtigste onder de raadselachtige figuren waaraan de kunstenaarswereld

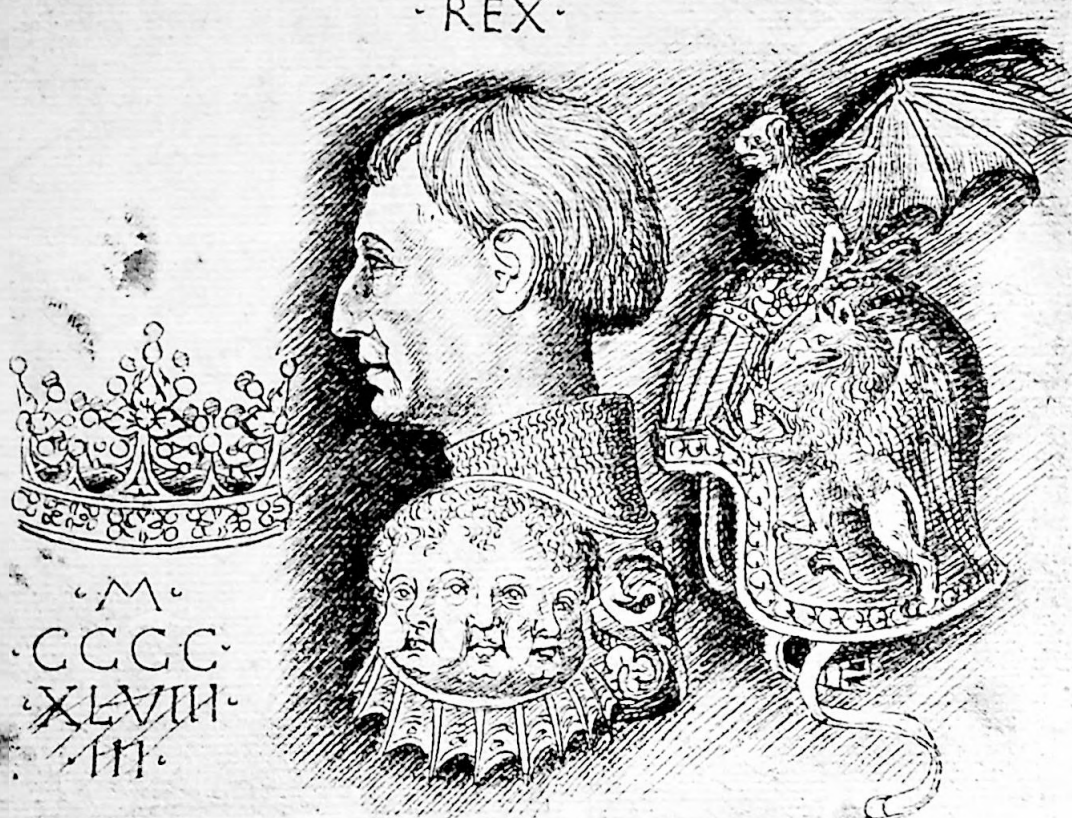
PLAAT II

1438 Pisanello. Keizer Johannes Paleologus

DIVVS·ALPHONSVS·
·REX·

M·
CCCC·
XLVII·
III·

·TRIVMPHATOR·ET·
·PACIFICVS·

PISANI PICTORIS

van dit tijdvak in Italië zoo rijk is, heeft zijn leven niet alleen niet verdroomd tusschen de laatste groote middeneeuwsche idealen, maar heeft zich ook in dienst gesteld van de constructieve onderzoekingen van het oogenblik.

Zijn voornaam was Antonio, die van zijn vader Bartolommeo; déze kwam uit Pisa, hij werd waarschijnlijk vóór 1395 te Verona geboren. In zijn jeugd heeft hij, als hulp eerst, als voortzetter later, van Gentile da Fabriano in het Dogepaleis te Venetië gewerkt. Hun beider arbeid ging daar, met dien van anderen, bij den brand van 1574 verloren. Tusschen 1424-28 moet het oudste werk dat wij van Pisanello bezitten, een „Verkondiging”, in de Kerk van S. Fermo te Verona ontstaan zijn. Verloren zijn de werken die hij in 1431-32 te Rome in de St. Jan van Lateranen, en die welke hij vermoedelijk tusschen 1432 en 1438 te Florence maakte.

In dien tijd stelt men ook de St. Eustachius, het charmante jachttafereel in de National Gallery te Londen, de wondere fresco St. George en de prinses in de St. Anastasia te Verona, en het prachtige profielportret van Ginevra d'Este in het Louvre te Parijs.

Aangenomen wordt dat in 1431 de relatie met Leonello d'Este een aanvang nam. Deze bescherming der heeren van Ferrare kwam hem vooral te stade, toen hij tusschen 1438 en 1442 slecht gezien was bij het gouvernement der Venetiaansche republiek.

In den strijd tusschen Mantua-Verona en de Dogestad had Pisanello de zijde der Gonzaga's gekozen. Hij was in 1438 in een soort verbanning te Verona. 't Is daár, of te Ferrare, dat hij Johannes Paleologus zoo goed heeft kunnen zien dat hij een profielportret van den Keizer kon boetseeren. Moeilijk zal het hem niet gevallen zijn een introductie voor den Basileus te krijgen. Pisanello was reeds „over de veertig” en vermaard om de werken die hij voor den Markies van Ferrare en voor den Paus had uitgevoerd.

Noch de omstandigheid waaronder Pisanello het model vorm gaf, noch of het eerste afgietsel in brons of in lood werd gemaakt, is ons bekend; maar dat de schilder het gelaat en het costuum van den Griekschen Keizer goed heeft kunnen observeeren, is zeker.

Eerder een intellectueele en subtiële droomer dan een strijdbaar volksaanvoerder, had Paleologus sprekende trekken, zijn haar droeg hij in krullen op de schouders en den baard zeer verzorgd. De historieschrijver Paolo Giovio beschrijft in een brief uit 1551 de wonderlijk gevormde tiara: „quel bizarro cappello alla grecanica”, en Pisanello moet haar van dichtbij goed hebben bekeken om zóó scherp en gedetailleerd de muts te hebben kunnen zetten op het portret dat hij blijkbaar zoo getrouw mogelijk wenschte.

Het succes van dit portret was aanstonds doorslaand en het denkbeeld om door dit soort kunstwerk het bezoek van den illusteren vreemdeling aan Italië en het Concilie levendig te houden kwam blijkens den bijval en de navolging die het vond op het juiste uur.

De verdienste van Pisanello is het vooral dat hij de toen nog jeudige portretkunst wist aan te wenden, anders dan op munten, en in nieuweren vorm dan op zegels, zoodat, vooral ook door de keerzijde, het werk in zijn uitgesproken realisme geheel behoort tot den „dolce stil nuovo”. Geen sprake meer van imitatie der antieken, als die waaraan de graveurs van Amalfi zich overgaven toen zij het slaan van de schoonste munten der middeleeuwen, de gouden „Augustales” van Keizer Frederik II, in de dertiende eeuw mogelijk maakten. In dien trant hadden ook kunstnijveren uit Padua gepoogd Marco Sesto en

Francesco Novello van Carrare uit te beelden op kleine geslagen penningen. Het denkbeeld van een herinneringsmunt, zonder monetaire waarde, was der oudheid niet onbekend. Er is een vermaarde medaille van Eucratides van Bactrianië en een niet minder fameuze van Syracuse. Te Ephese werd den pelgrim een religieuze talisman van Diana meegegeven en er waren penningen met den kop van Alexander den Grooten, die zelfs nog in den Christelijken tijd gedragen werden, terwijl toen Christus, de Apostelen, de Goede Herder, het offer van Abraham of de aanbidding der Koningen reeds voorkwamen op de kleine devotiestukjes in brons der eerste Christenen.

Tot uitbeelding van het tijdsbeeld, van het waargenomen natuurtafereel, zooals op de keerzijde der Paleologusmedaille, was het niet gekomen, ook niet op den reeds genoemden penning voor Heraclius, die blijkens een inventaris van de juweelen van den Hertog van Berry, broeder van den Franschen Koning Karel V, een pendant had in een medaille voor Constantijn. Onnoodig speciaal op te merken dat de maker of makers noch Heraclius, noch Constantijn hadden gezien. Het uitbeelden der natuur, immers, was het nieuwe. Van het „teeknen” ging de kunst weer naar het „beeld”. En de groei van het beeldend vermogen was snel, verrassend snel, zoodat Pisanello 50 jaar later een natuurbeeld als dat der „kruisvereering”, op de keerzijde van den eersten gietpenning zoo wist te modelleeren, dat het realisme der voorstelling nog voor óns al zijn bekoring en overtuiging heeft behouden.

De Kruisvereering was ook het onderwerp van de keerzijde der Heraclius-medaille. Daar werd het H. Kruis in handen van den Keizer plechtig op een door paarden getrokken zegewagen ter vereering voorgehouden. Hoe anders heeft Pisanello zich de kruisvereering van Johannes Paleologus gedacht. De eerste is een eerder naïeve stileering; die van den 15den eeuwischen schilder een voorbeeld van het nieuwe realisme, persoonlijke aanschouwing, en van meesterschap in het perspectivisch uitbeelden daarvan. Deze kruisvereering is als onderwerp vooral een tribuut van de persoonlijke vroomheid van den autocrator, die, met een page ter jacht in het gebergte, het Christusteeken der Verlossing niet voorbijrijdt zooals, door den stand van zijn paard de page schijnt te doen, maar den teugel wendt om, gekeerd naar het kruis, eenige oogenblikken in gebed verzonken te blijven. Het kruis langs den weg, het gebergte is aangegeven, maar de paarden vooral zijn uiterst levend gezien en malsch geboetseerd, dat van het jongetje in gedurfd perspectivische verkorting, dat van den vromen Keizer in profiel. Niets naar de stileering, maar alles naar het realistische aspect van het eenigszins boersche paard. Niets naar het heroïsche, alles naar het intieme, en ons voorgezet in de schilderachtigste factuur die men zich kan voorstellen.

Maar bij al die schilderachtigheid handhaaft zich het italiaansche wonder der monumentaliteit van beeldhouwer en schilder.

Want deze modelleur, die zich, met niet te misduiden ostentatie, steeds: Pictor noemt in zijn signaturen, blijft schilder en geniaal teekenaar, het laatste in de onovertroffen schetsboekbladeren der Vallardi verzameling in het Louvre, die als uitbeelding van dieren in de europeesche kunst niet zou worden overtroffen.

Vermoedelijk tusschen 1443 en 1448 schilderde hij de H. Maagd, met St. George en St. Antonius (National Gallery), en ontstond het meesterlijke (ook coloristische) portret van Leonello d'Este, in het Museum te Bergamo.

Vergeeten mag het niet worden dat de penningkunst zeker zoo dicht bij de

tekenkunst als bij de beeldhouwkunst staat, niet alleen omdat het relief in de medaillekunst dichter staat bij het platte vlak, meer twee- dan driedimensionaal is, maar ook omdat de vulling van de „orbe" eerder compositorische tekenarbeid is, en het relief meer tekenachtig dan plastisch moet zijn om de hoogste bevrediging te geven. Zeer goede beeldhouwers hebben onbeduidende of slechte medailles gemaakt omdat plastische (voor)oordeelen hen bij de uitvoering van het relief in den weg stonden.

Wat de uitvoering van het relief en het gieten betreft behoefde Pisanello niets „uit te vinden".

Henri Focillon heeft het juist opgemerkt: „Les médailles de Pisanello resuscitent une technique de l'antiquité, mais elles sont si pleines et si caloriées qu'elles pourraient, agrandies, décorer une façade" (l'Art d'occident, 1938).

Cennino Cennini had in 1437 in zijn Libro dell' Arte de bijzonderheden van de techniek onder regels gebracht. Wel heeft hij als van Eyck, de „uitvinder van het olieverfschilderen" en als Gutenberg „uitvinder van het boekdrukken" zijn eersteling op de volle hoogte der kunst gebracht, zooals dit ook het geval is met het Gentsche Altaarstuk en den 42-regeligen Bijbel.

Het enthousiasme dat het nieuwe hemzelf bracht schijnt door anderen begrepen en het succes was zóó groot dat het in 1445—46 reeds tot veel navolging prikkelde. Hijzelf zal van 1439—1449 nog veel penningen modelleeren en gieten.

Die van Gianfrancesco kwam in 1439, die van Filippo Maria Visconti, van Niccolò Piccinino en Francesco Sforza in 1441. In 1444 kwamen de huwelijksmedailles van Leonello d'Este, en tusschen 1445—46 die van Sigismondo en Domenico Malatesta in het licht. Aangenomen wordt dat omstreeks 1447 Lodovico en Cecilia Gonzaga, Vittorino da Feltre en Belloto Cumano voor hem poseerden. Toen Pisanello zich in 1449 naar Napels begaf voltooide hij twee penningen van Koning Alfonso en van Inigo van Avalos. Een derde medaille van den Koning van Napels bleef mogelijk zonder signatuur, daar de medailleur Napels verliet.

Naast den hierboven beschreven Paleologuspenning, reproduceeren wij twee voorstudies voor medailles van den meester, waarvan de eerste voor Alfonso d'Aragon waarschijnlijk niet werd gemodelleerd, tenminste, er zijn geen afgietsels van tot ons gekomen.

Met de pen geteekend in 1448 of '49 geeft het ontwerp uit de verzameling Vallardi in het Louvre, den Koning op een geharnast en rijk bekleed paard. Ook de ruiter draagt een harnas en heeft een, wel zeer breed geranden, hoed op. De cimier van Aragon, de „drac-pennat" siert het paardenhoofd. De „putto" achter op het paard houdt het wapen van Aragon in evenwicht. De voorstelling wordt afgedekt door de koningskroon tusschen de wapens van Aragon en Sicilië aan de linker-, en die van Aragon, Napels en Jerusalem aan de rechterzijde. Aan den onderrand tusschen de beenen van het paard: Pisani Pictoris Opus.

De andere teekening, eveneens uit de verzameling Vallardi, in het Louvre, is een studie voor een medaille van Koning Alfonso, die men gewoonlijk de „Liberalitas" noemt. Zij geeft den „Divus Alphonsus Rex, Triumphator et Pacificus", in profiel, geharnast over den maliënkolder. De epaulette is samengesteld uit een wonderlijk driehoofdig kindermotief, dat vleermuisvleugelvormig wordt beëindigd. Achter den Koning de strijdhelm versierd met het Aragoneesche wapen in front en een griffioen als „tenant". De vleermuiscimier zal bij uitvoering der medaille door een van eenvoudiger vorm vervangen worden. Bij die uitvoering zal een halsberg den

maliënkolder van Alfonso bedekken, terwijl ook de vleermuisvormige afzetting van de epaulette verdwijnt. Zoo zal ook de kroon vóór den Koning, geteekend bij het boetseeren, veel eenvoudiger worden en het jaartal anders worden verdeeld en geplaatst.

De medaille zelf lijkt „in cavo” naar deze teekening gemaakt, tenminste in aanleg; het geheel geeft dus de teekening „renversé” terug.

Pisanello ontwierp de medaille in 1448; eerst den 14^{den} Februari 1449 verstrekte de Koning van Napels en Sicilië den schilder een jaargeld.

Aangenomen wordt dat Pisanello tot 1455 leefde.

't Is te Ferrare en te Rimini dat de eerste immitatoren van Pisanello aan het werk gingen, maar ver bij hem achterbleven. Wij doelen op de groep waartoe Baroncelli, Antonio Marescotti en Jacopo Lixignolo behooren.

Een oorspronkelijk en aantrekkelijk meester is Matteo de' Pasti van Verona. Vooral in zijn twee meesterstukken: de medaille van Guarino en die met het portret van zijn broeder Benedetto de' Pasti, en die waarschijnlijk na 1483 gegoten werden, komt bij Pisanello nabij.

't Valt buiten het bestek van dit artikel het werk te bespreken van Niccolo Fiorentino en van de eerste groep Toskaansche medailleurs, zoomin als de penning-school van Mantua hier anders dan even genoemd mag worden.

Maar wel moet worden vastgesteld dat wat het enthousiasme betreft waarmede in de 15de eeuw de nieuwe vinding werd opgenomen, deze in de 16de, 17de en 18de eeuw niet verminderde. Het is in die eeuwen dat ook in de Nederlanden deze kunst gelukkige beoefening vond. De medaillekunst nam, onder andere omstandigheden en met andere technische middelen dan Pisanello gekend heeft, ook in de 19de eeuw in het geheel der beeldende kunsten een eervolle plaats in.

Nu, bij deze 500-jarige herdenking, is de belangstelling voor deze intieme klein-kunst ook bij ons in Nederland levendig.

Toch is er reden om dit opstel te besluiten met een aanmoediging tot den lezer en speciaal tot de leden van onze „Vereeniging voor Penningkunst” om zich in te spannen onder kunstlievende vrienden en bekenden nieuwe leden te winnen, die door het verzamelen van penningen steun geven aan een kunst van ouden oorsprong, maar die met jonge allure, steeds nieuwe mogelijkheden geboden wordt in verband met de historie, de „groote” en de „kleine”, die van land en gewest, maar ook die van familie en individu.

TOON DUPUIS

18 Febr. 1877-14 Oct. 1937.

In Februari 1937 werd Toon Dupuis, naar aanleiding van zijn 60sten verjaardag door onze vereeniging gehuldigd, doordat zij een penning met zijn beeltenis deed slaan. Mej. I. C. H. Wichers is er in geslaagd een uitmuntend portret van Dupuis te maken; op de keerzijde beeldt zij zijn handen af; zij, die Toon werkende in het atelier kende, zag in deze handen de drift en groote zekerheid, waarmede de beeldhouwer de vormen die zijn oog waarnam, vastlegde. Geen jaar nadat wij hem in vriendenkring nog een toekomst van onvermoeid scheppen hadden toegewenscht, nam de dood hem plotseling weg.

Antoine Stanislas Nicolas Louis Dupuis werd 18 Febr. 1877 te Antwerpen geboren. Hij was de zoon van den bekenden Belgischen beeldhouwer en medailleur Louis F. J. Dupuis, wiens leerling hij tevens was. Hij bezocht de Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen; later werkte hij onder leiding van Prof. Thomas Vinçotte aan het Instituut Supérieur des Beaux Arts te Brussel. In 1898 heeft hij zich te 's-Gravenhage gevestigd. In 1908 was hij Nederlander geworden. Bijna 40 jaar heeft hij in Nederland geleefd en gewerkt. Als kunstenaar stond hij zoo in den lande als daar buiten in hoog aanzien. In een sfeer van Academisch impressionisme is hij gevormd en zijn werk behoort dan ook in den stijl van het impressionistisch tijdvak. Zijn „oeuvre" heeft een omvang van beteekenis, te groepeceren in Monumenten, portretbusten, figuren en reliefs. Zijn talent en kunnen sprak het sterkst waar hij portretten boetseerde, hetzij en ronde bosse, hetzij en relief; daaronder nemen portretpenningen een belangrijke plaats in.

Verschillend van behandeling is het modelé al naar gelang de modellen voor uitvoering in brons of marmer bestemd waren. Bestemd voor het hakken in marmer zijn ze zorgvuldig, buitengemeen knap, doorwerkt en tot in de fijnste plans, op 't strakke af, bepaald; de modellen voor de uitvoering in brons zijn daarentegen gewoonlijk in de volle kracht van den eersten aanzet gehouden en de portretten tintelen van in rake toetsen vastgelegd leven. Daarin gaf Dupuis wel de meest karakteristische zijde van zijn aanleg te genieten. In ongewoon korten tijd modelleerde hij de beste van zijn portretten. Als hij in het model „de kop" zag of als hij het wezen van de uit te beelden persoon in de gezichtstrekken, de oogen of de mond zag weerspiegeld, dan vormden zijn korte, zeker-grijpende vingers spelenderwijs de klei tot een uitdrukking van een visie, waarbij de hand in het materiaal zelve geen belemmering voor de weergave vond. Zoo behandelde hij veelal ook de portretreliefs, bestemd voor penningen. De décoratieve en ornamentale oplossing, de compositie van de penning lag buiten het veld van zijn artistieke belangstelling; een eigenlijke penningkunstenaar was Dupuis daarom niet, hij bleef modelleur van het portret, maar dit meestal met zóó gelukkig resultaat, dat hij de Nederlandsche Penningkunst verrijkte met een reeks van penningwerken die veel bijdroegen tot haar internationalen roep.

Ik besluit dit korte herdenkingswoord met te herinneren aan het spontane, gulle en open karakter van dezen grooten kunstenaar van Vlaamschen bloede, die in zijn nieuw vaderland zoo vele vrienden vond en hun wederkeerig zoo hartelijk vriendschap schonk.

Carel J. A. Begeer.

UITTREKSEL UIT DE STATUTEN

De Statuten vermelden als doel der Vereeniging de bevordering der Penningkunst, zoowel met het oog op de geschiedkundige beteekenis, als op de kunstwaarde van den Penning.

- a. Begunstigers, die de Vereeniging steunen met een jaarlijksche bijdrage van f 100.— of een gift ineens van f 1000.—.
- b. Donateurs, die de Vereeniging steunen met een jaarlijksche bijdrage van minstens f 25.— of een gift ineens van f 250.—.
- c. Buitengewone leden, die een jaarlijksche bijdrage of een gift ineens geven, welke bijdragen bij Huishoudelijk Reglement worden vastgesteld.
- d. Eereleden, die wegens hun verdiensten voor de penningkunst of de vereeniging door de algemeene vergadering als zoodanig zijn benoemd.
- e. Gewone leden, die een minimum contributie per jaar betalen van f 5.— (voor het buitenland f 6.—).

Jaarlijks worden minstens twee penningen in opdracht van de Vereeniging geslagen.

Van deze penningen ontvangen:

- a. de begunstigers één exemplaar in zilver en één in brons;
- b. de donateurs één in zilver;
- c. de andere leden één in brons.

Deze penningen worden niet in den handel gebracht.

De in vorige jaren verschenen penningen kunnen nieuwe leden bekomen tegen f 2.50 per stuk voor een bronzen en f 10.— voor een zilveren exemplaar.

Van de Jaarverslagen II, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X en XI zijn nog exemplaren in voorraad, verkrijgbaar uitsluitend voor de leden, à f 0.50 per Verslag.

Nieuwe leden, die alle reeds verschenen penningen koopen, ontvangen gratis ex. van de jaarverslagen II, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X en XI, voor zoover nog aanwezig.

Elk lid, dat vijf nieuwe leden aanbrengt, ontvangt als blijk van erkentelijkheid een afslag in zilver van één der door de Vereeniging uitgegeven penningen (naar keuze).

MERKTEEKEN DER VEREENIGING

waarmee na den eersten penning
alle door haar uit te geven pen-
ningen zullen worden voorzien.

